

політичні зміни в США, але підтримка України залишається стратегічним пріоритетом для США, який, швидше за все, не зміниться. У цьому контексті головна роль України полягає в підтримці якісних відносин з новим керівництвом США та розширенні сфери співпраці між двома країнами [3, с. 213].

Важливо відзначити, що в сучасному світі жодна важлива подія в сфері міжнародних економічних відносин не відбувається без участі США, а стабільність світової економіки, включаючи економіку України, значною мірою залежить від стану американської економіки в умовах глобалізації. Тому для України важливо підтримувати відносини з США не тільки на основі взаємовигідних умов, але й на рівні глибокого стратегічного партнерства.

Отже, стратегічне партнерство між Україною та США має значний потенціал для розвитку. Це партнерство може допомогти Україні у забезпеченні національної безпеки, реформуванні сектора безпеки та євроатлантичній інтеграції.

1. Березюк О. Реалії і перспективи стратегічного партнерства США і України. *Борисфен Інтел*. URL : <https://bintel.org.ua/analytics/realiyi-i-perspektyvy-stratehichnoho-partnerstva-ssha-i-ukrayiny/>.

2. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки щодо основних напрямків та цілей програми допомоги з боку Агентства США з міжнародного розвитку у 2003 році від 08.09.2003. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/840_076.

3. Величко К. Ю., Холодна А. В. Поглиблення взаємовідносин України та США як чинника стабілізації міжнародних відносин. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 23 квіт. 2020 р.). Харків : ХДУХТ, 2020. С. 213–215.

4. Стежко С. М. Шевченко Т. О. Сучасний досвід США у сфері забезпечення кібербезпеки. *Інформація і право*. 2021. № 2 (37). С. 139–144.

УДК 341.31

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/301-304

Юлія СИНИЦІНА

доцент кафедри економічної
та інформаційної безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат технічних наук, доцент

РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ВОЄННОГО СТАНУ ТА СТАНУ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ТЕРМІНІВ

Розуміння сутності термінів «воєнний стан» та «стан війни» має на сьогодні особливу актуальність для України у зв'язку з низкою факторів.

По-перше, воєнний конфлікт на Сході країни (2014 р.): Україна знаходиться у складній ситуації через конфлікт з бойовиками, які підтримуються російською федерацією, на території Донецької та Луганської областей, що, в свою чергу, на сьогодні переріс у повномасштабне вторгнення 22 лютого 2022 р. Ця ситуація вимагає постійного моніторингу та може вимагати введення воєнного стану для забезпечення безпеки громадян та територіальної цілісності країни.

По-друге, загроза від російської федерації: росія продовжує здійснювати агресивну політику щодо України, включаючи військові провокації та окупацію тимчасово анексованих територій (Крим). Ця загроза потребує підтримки військових та правоохоронних сил, що може вимагати розгляду введення воєнного стану.

По-третє, гібридна війна: Україна переживає не лише військову агресію, але і гібридну війну, яка включає інформаційні, економічні та політичні аспекти. Це створює необхідність впровадження різноманітних заходів, включаючи легіслативні, що можуть бути обговорені під час введення воєнного стану. Крім того, безпека громадян: збереження безпеки та захист прав громадян у зоні конфлікту, а також готовність до можливої ескалації конфлікту є одним із основних пріоритетних завдань для уряду України.

З урахуванням цих факторів розуміння сутності термінів «воєнний стан» та «стан війни» залишається надзвичайно актуальним для України і вимагає постійного аналізу та

управління з боку владних органів.

Нормативно-правові документи Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) відображають принципи та стандарти, що регулюють ведення війни, включаючи введення воєнного стану та стану війни. Основними документами ООН, що стосуються цих питань, є такі:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй:

У статуті ООН немає конкретних положень, що стосуються воєнного стану або стану війни. Проте він закликає до врегулювання міжнародних конфліктів мирними засобами та сприяння збереженню міжнародного миру та безпеки;

2. Гаазька та Женевські конвенції:

Ці конвенції містять положення, що регулюють поведінку сторін у збройних конфліктах, зокрема визначають правила щодо захисту цивільних осіб та медичного персоналу, обмеження використання зброї тощо;

3. Резолюції Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки:

ООН регулярно приймає резолюції, які стосуються міжнародного миру та безпеки. Деякі з цих резолюцій можуть включати в себе засудження воєнного стану, заклики до припинення воєнних дій, а також рекомендації щодо вирішення збройних конфліктів;

4. Міжнародне гуманітарне право:

Це галузь міжнародного права, що регулює поведінку сторін у збройних конфліктах з метою захисту цивільних осіб та мінімізації гуманітарних наслідків війни. Документи, такі як Женевські конвенції, містять важливі норми з цього питання.

В цілому нормативно-правові документи ООН відображають принципи міжнародного права, спрямовані на збереження миру та безпеки, захист прав людини та мінімізацію гуманітарних наслідків збройних конфліктів, включаючи воєнний стан та стан війни.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан – це надзвичайний правовий режим, що вводиться державою в разі загрози або випадку воєнного конфлікту для забезпечення безпеки, порядку та захисту національних інтересів. Введення воєнного стану передбачає низку обмежень для громадян із метою забезпечення ефективної реакції на воєнну загрозу або воєнний конфлікт, включаючи розміщення військ, введення цензури, обмеження прав і свобод громадян тощо [1].

У вітчизняному законодавстві відсутнє чітке визначення терміна «стан війни», і це питання не зазначено докладно. У Конституції України зазначено, що Верховна Рада України може оголошувати стан війни за пропозицією Президента України.

Процедура оголошення стану війни також визначена у Законі України «Про оборону України». Зазначено, що з моменту оголошення стану війни або фактичного початку воєнних дій вводиться воєнний час, який триває до припинення стану війни. Однак визначення терміна «воєнний час» також відсутнє у вітчизняному законодавстві.

Правові аспекти оголошення стану війни врегульовано у III Конвенції про відкриття воєнних дій, прийнятої на Другій конференції у Гаазі 18 жовтня 1907 р. Згідно зі ст. 1 воєнні дії повинні починатися тільки після чіткого попередження, яке може бути або оголошенням війни, або ультиматумом з умовним оголошенням війни. Згідно зі ст. 2 нейтральні держави також повинні бути негайно повідомлені про стан війни. Відповідно, стан війни – це формальна декларація державою про наявність воєнного конфлікту з іншою державою або державами. Введення стану війни офіційно оголошує початок війни і встановлює правовий режим, що регулює відносини між державами, в тому числі права і обов'язки сторін у конфлікті, правила ведення військових операцій тощо.

Важливо розуміти, що введення воєнного стану і стану війни є серйозними кроками, які зазвичай використовуються у надзвичайних обставинах для захисту національної безпеки і суверенітету держави.

Порівняльна характеристика термінів «воєнний стан» та «стан війни» наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика термінів «воєнний стан» та «стан війни»

№	Характеристики, що порівнюються	Термін «воєнний стан»	Термін «стан війни»
1	Причина введення	Вводиться у випадку загрози безпеці держави або наявності внутрішнього або зовнішнього конфлікту, коли звичайні засоби правового регулювання вважаються недостатніми для забезпечення безпеки і порядку.	Декларується під час офіційного початку війни між державами або коли військовий конфлікт вже відбувається.
2	Правовий режим	Вводиться з метою забезпечення безпеки і порядку в рамках існуючого законодавства, встановлює обмеження для громадян та державних органів, а також можливість введення військ для захисту національних інтересів.	Встановлюється як офіційний стан, коли держава декларує, що перебуває у війні з іншою державою або державами. Це може привести до введення різних правових режимів, включаючи можливість введення військ, введення військового законодавства та ін.
3	Дії та обмеження	Включає в себе ряд обмежень для громадян та правоохоронних органів, таких як цензура, обмеження свободи переміщення, обмеження прав громадян тощо. Метою є забезпечення безпеки і порядку в умовах загрози або конфлікту.	Передбачає активну участь в військових діях, мобілізацію військових сил та введення військового законодавства для забезпечення військової діяльності
4	Завершення	Може бути введений на обмежений час і зазвичай скасовується після зняття загрози або завершення конфлікту.	Зазвичай закінчується після підписання мирного договору або домовленості про припинення війни між державами.

Отже, воєнний стан і стан війни є подібними за певними аспектами, але вони мають різні цілі, правові наслідки та способи використання.

Нижче наведено декілька прикладів з історії щодо застосування воєнного стану та стану війни у різних країнах світу:

Воєнний стан:	Стан війни:
1. Франція, 1961 р. Під час Алжирської війни французький уряд оголосив воєнний стан в Алжирі і в метрополії для придушення повстання та забезпечення порядку.	1. США, 1941 р. Після нападу на Перл-Гарбор США офіційно оголосили стан війни проти Японії та вступили до Другої світової війни.
2. Польща, 1981 р. Влада вводить воєнний стан в реакцію на діяльність опозиції та страйки, щоб придушити протести та зберегти владу.	2. Ізраїль, 1967 р. Після шестиденної війни з арабськими країнами Ізраїль оголосив стан війни з Єгиптом, Сирією та Йорданією
3. Туреччина, 1980 р. Військовий переворот призвів до введення воєнного стану, щоб встановити порядок після внутрішньої кризи.	3. Аргентина, 1982 р. Після аргентинського вторгнення на Фолклендські острови Велика Британія оголосила стан війни проти Аргентини, почавши Фолклендську війну.

Ці приклади показують, що воєнний стан та стан війни використовувалися в історії як реакція на внутрішні та зовнішні загрози для забезпечення безпеки та захисту національних інтересів.

Так, перехід від воєнного стану до стану війни і навпаки можливий, але зазвичай він відбувається за різних обставин і має свої власні правила і процедури:

1. Перехід від воєнного стану до стану війни: якщо ситуація, яка викликала введення воєнного стану, загострюється і призводить до офіційного початку війни або військового конфлікту з іншою державою або державами, то може оголошуватися стан війни. Наприклад, якщо конфлікт зовнішнього агресора розвивається до рівня, коли військові дії стають необхідними для захисту країни, остання може оголосити стан війни;

2. Перехід від стану війни до воєнного стану: після закінчення активних бойових дій та підписання мирного договору де-факто стан війни може бути скасований, але може залишитися певна напруга та загроза, що призводить до введення воєнного стану для забезпечення порядку і безпеки в умовах післявоєнного відновлення. Також може виникнути необхідність у введенні воєнного стану для управління наслідками війни, включаючи призначення реабілітаційних заходів, врегулювання внутрішнього порядку тощо.

Отже, перехід між цими двома станами можливий, і він зазвичай відбувається залежно від еволюції конфлікту, зовнішніх обставин та стратегічних вирішень керівництва країни.

Керівництво країни може приймати стратегічні рішення щодо воєнного стану та стану війни відповідно у таких аспектах:

1. Воєнний стан:

– запровадження воєнного стану. У разі загрози безпеці країни або наявності внутрішнього або зовнішнього конфлікту керівництво країни може прийняти рішення про запровадження воєнного стану для забезпечення безпеки та порядку. Це може включати мобілізацію військових сил, розміщення контрольних пунктів, обмеження прав громадян та інші заходи;

– мобілізація ресурсів. Керівництво країни може приймати стратегічні рішення щодо мобілізації економічних, військових та людських ресурсів для підтримки зусиль у війні або в умовах воєнного стану;

– запровадження аварійного стану. У разі ескалації конфлікту або загострення ситуації керівництво країни може прийняти стратегічне рішення про перехід до більш жорстких заходів, таких як запровадження аварійного стану, для забезпечення ефективного керівництва в умовах кризи.

2. Стан війни:

– ведення бойових дій. Керівництво країни має приймати стратегічні рішення щодо проведення військових операцій, стратегій боротьби та захисту національних інтересів у війні;

– дипломатичні переговори. У різних етапах конфлікту керівництво країни може вживати стратегічних дипломатичних заходів для мирного врегулювання конфлікту або для міжнародної підтримки військових операцій;

– гуманітарна допомога. У випадку війни керівництво країни може приймати стратегічні рішення щодо надання гуманітарної допомоги населенню, яке постраждало від конфлікту.

Стратегічні рішення керівництва країни у воєнний час або в умовах воєнного стану зазвичай визначаються масштабом та природою конфлікту, наявними ресурсами країни, а також міжнародними відносинами.

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

УДК 341.321

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/304-306

Тетяна СУПРУН-КОВАЛЬЧУК

доцент кафедри

соціально-економічних дисциплін

КЗВО «Барський

гуманітарно-педагогічний коледж

ім. М. Грушевського»,

кандидат юридичних наук, доцент

**МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ
ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ**

24 лютого 2022 р. російська федерація почала безпідставну, жорстоку загарбницьку й руйнівну війну в Україні, відкрито атакуючи мирне населення та цивільну інфраструктуру. Агресія росії є жорстокою та неприйнятною, порушує права людини та міжнародне право.